

## **РЕЦЕНЗІЯ**

**кандидата економічних наук, доцента,  
доцента кафедри менеджменту, публічного управління та персоналу  
Західноукраїнського національного університету  
Котис Наталії Володимирівни  
на дисертацію Кудим Ольги Вікторівни  
на тему: «Формування та розвиток ринку медичних послуг  
національної економіки», подану на здобуття ступеня доктора філософії  
за спеціальністю 051 – Економіка  
галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки**

**Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами.** Сучасний етап розвитку національної економіки характеризується переосмисленням ролі сфери охорони здоров'я як одного із визначальних чинників економічної стійкості, соціальної безпеки та відтворення людського капіталу. За таких умов ринок медичних послуг функціонує як складна соціально-економічна система, ефективність якої визначається не лише ресурсним забезпеченням, а й якістю інституційного середовища, збалансованістю економічних інтересів його суб'єктів, рівнем розвитку конкурентних відносин, ступенем цифрової трансформації та здатністю адаптуватися до сучасних викликів. Саме тому дослідження закономірностей формування і розвитку ринку медичних послуг виходить за межі галузевої проблематики та безпосередньо пов'язується із забезпеченням конкурентоспроможності національної економіки, підвищенням якості життя населення та реалізацією державної політики у сфері охорони здоров'я.

З огляду на викладене, дисертаційна робота на тему «Формування та розвиток ринку медичних послуг національної економіки», виконана Кудим Ольгою Вікторівною, є своєчасною, науково обґрунтованою, а її актуальність зумовлена необхідністю поглиблення теоретико-методологічних засад функціонування ринку медичних послуг та обґрунтування ефективних механізмів його розвитку в контексті сучасних трансформаційних процесів, що відбуваються в економіці України.

Дисертація органічно вписується у наукову проблематику освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії за спеціальністю 051 – Економіка галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки і сприяє розширенню методологічного та аналітичного інструментарію прикладних досліджень, які здійснюються на кафедрі менеджменту, публічного управління та персоналу Західноукраїнського національного університету.

Результати дисертаційного дослідження відображені в науково-дослідних роботах Західноукраїнського національного університету, а саме: «Механізм активізації бізнес-середовища як суб'єкта трансформації міст України на засадах сталого розвитку та впровадження смарт-технологій (державний реєстраційний номер 0119U101365), «Формування медико-прикладного інструментарію управління розвитком закладів охорони здоров'я в умовах війни та повоєнного відновлення» (державний реєстраційний номер 0123U101891), «Конкурентне позиціонування закладу охорони здоров'я на ринку медичних послуг» (державний реєстраційний номер 0123U104336) та «Менеджмент та публічне управління в умовах трансформації» (державний реєстраційний номер 0123U103562).

**Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи.** У дисертаційному дослідженні використано широкий спектр загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, зокрема: бібліометричний аналіз, наукова абстракція, дедукція, системний, структурний і компаративний аналіз, інституційний аналіз, структурно-функціональне моделювання, статистично-економічний аналіз, метод фінансових коефіцієнтів, інтегральний метод, економічне групування, економіко-математичне моделювання, методи оптимізації, сценарного аналізу, екстраполяції трендів, контент-аналізу, логічного узагальнення, а також табличний, графічний і картографічний методи.

Інформаційну та емпіричну базу дисертації становлять вітчизняні та зарубіжні наукові праці, законодавчі та нормативно-правові акти України, офіційні статистичні матеріали Державної служби статистики України, дані

Національної служби здоров'я України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства фінансів України, департаментів охорони здоров'я обласних військових адміністрацій, фінансова звітність закладів охорони здоров'я, а також результати власних розрахунків автора.

Обраний методичний інструментарій та залучені інформаційно-емпіричні матеріали забезпечили наукову цілісність підходів, достовірність й аргументованість сформульованих положень та пропозицій.

Про обґрунтованість та достовірність наукових результатів, висновків та рекомендацій дисертації також свідчить: успішна апробація отриманих напрацювань на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях; впровадження наведених теоретико-прикладних розробок у практичну діяльність організацій сфери охорони здоров'я; використання сформульованих положень і пропозицій у навчальному процесі в Західноукраїнському національному університеті.

Дисертація є самостійним завершеним науковим дослідженням, виконаним на високому теоретико-методологічному рівні, у якому обґрунтовано нові наукові результати, що спрямовані на розв'язання актуального науково-практичного завдання – забезпечення збалансованого розвитку ринку медичних послуг національної економіки в умовах воєнних викликів, поглиблення євроінтеграційних процесів, масштабної цифрової трансформації та потреб реалізації завдань медичної реформи, формування спроможної мережі закладів охорони здоров'я.

**Структура та зміст основних положень дисертаційної роботи.** Дисертація заслуговує позитивної оцінки з огляду на її структуру, викладені теоретичні положення, науково-методичні і прикладні розробки.

Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст дисертації викладено на 212-ти сторінках. Робота містить таблиці та рисунки. Список використаних джерел налічує 182 позиції.

Структура та зміст дисертації повністю відповідають темі, меті та

завданням дослідження. Дисертаційна робота написана літературною українською мовою із дотриманням наукового стилю та оформлена у відповідності до встановлених вимог. Дисертація є завершеною науково-дослідною роботою, що характеризується концептуальною цілісністю, логічною послідовністю розглянутих питань, об'єктивністю викладення матеріалів дослідження, обґрунтованістю висновків.

**Наукова новизна результатів дослідження.** Дисертаційне дослідження містить низку положень, що можуть бути оцінені як внесок у розвиток науки та практики формування і розвитку ринку медичних послуг національної економіки в умовах сучасних соціально-економічних викликів. Серед результатів дослідження, що характеризуються наявністю елементів наукової новизни можна виокремити такі здобутки дисертантки:

- вперше обґрунтовано концептуальну модель розвитку ринку медичних послуг національної економіки як цілісної, багаторівневої та динамічної архітектури, яка базується на концепції гібридної стійкості, розроблених превентивних, реактивних та проактивних стратегіях, сценарному прогнозуванні, інтегрує цільовий, нормативно-інституційний, ресурсний, фінансово-економічний, організаційно-функціональний, інноваційно-цифровий та соціальноорієнтований компоненти;

- удосконалено науковий підхід до дослідження формування ринку медичних послуг, як соціально-економічної та інституційно-регульованої системи, який передбачає використання інституційнотрансформаційного, територіально-реформаційного, конкурентно-сегментного, маркетингового, цифрового, економіко-фінансового та організаційно-управлінського підходів та знаходить своє відображення у розробленій багатокомпонентній ієрархічній моделі інституційного забезпечення ринку медичних послуг;

- удосконалено процесний підхід до формування ринку медичних послуг, який доцільно розглядати як послідовний і водночас циклічний процес, у межах якого медична потреба трансформується у попит, який стимулює формування пропозиції, що потребує фінансового забезпечення, інституційного

регулювання, організаційного управління, контролю якості, створення конкурентного середовища та цифрової підтримки;

- удосконалено понятійно-категоріальний апарат дослідження ринку медичних послуг в частині визначення сутності «кон'юнктури ринку медичних послуг», що дозволило трактувати її як динамічну систему взаємодії суб'єктів, показати вклад ринку у національну економіку, виявити просторову локалізацію та трансформації попиту та пропозиції на ринку медичних послуг України, оцінити географічну щільність, територіальну доступність, фінансову стійкість, просторову деформацію та поляризацію пропозиції на ринку медичних послуг;

- удосконалено організаційно-методичний підхід до оцінювання просторової кон'юнктури ринку медичних послуг на основі сформованої трирівневої матриці розрахунку інтегрального індексу, що синтезує щільність комерційної пропозиції, безпекову міграцію пацієнтотоків та фінансовий потенціал територіальних громад;

- удосконалено організаційно-наукові підходи до геопросторової декомпозиції ринкового середовища, що відрізняються від існуючих математичною фіксацією чистих втрат ефективності та введенням індексу телемедичної конверсії, а також комплексним поєднанням автоматизованого оцінювання якості в реальному часі на основі об'єктивних даних та інноваційного цифрового моделювання медичного простору;

- удосконалено організаційно-регуляторний інструментарій розбудови міжсекторного партнерства в охороні здоров'я як ключового фактору забезпечення якості та стійкості галузі в умовах воєнного стану із системою ключових індикаторів ефективності (KPI) для оцінювання результативності роботи Департаментів охорони здоров'я ОВА в напрямі розвитку міжсекторного партнерства в сфері охорони здоров'я;

набули подальшого розвитку:

- теоретичні положення щодо розкриття сутнісних характеристик ринку медичних послуг;

- інституційне забезпечення ринку медичних послуг, яке

запропоновано розглядати як ієрархічну багатокomпонентну модель та запропоновано дорожню карту формування інституційного середовища національного ринку медичних послуг;

- системне представлення ринку медичних послуг, ознаками якого є неоднорідність медичних послуг, обмежений і регульований вхід на ринок, багатосуб'єктність ринкових відносин, високий рівень державного регулювання, інформаційна асиметрія та соціальна значущість результату, специфічне ціноутворення, розмежування ролей споживача, платника й замовника, а також висока соціальна значущість результату;

- організаційно-наукові та методичні підходи до оцінювання конкурентоспроможності ринку медичних послуг;

- організаційно-методичний підхід до розрахунку трикомпонентного інтегрального індексу якості і;

- організаційно-наукові засади до пролонгованого прогнозування структурних трансформацій ринку;

- організаційно-наукові підходи до оптимізації економічного механізму ринку медичних послуг, шляхом інтеграції інструментів розщеплення платіжних пулів для легалізації співоплати за медичні послуги;

- організаційно-наукові підходи до модернізації інституційного базису розвитку регіональних ринків медичних послуг в умовах децентралізації влади;

- інструменти диверсифікації ризиків на основі автоматизованого розщеплення платіжних пулів для легалізації прозорої співоплати пацієнтів через медичні інформаційні системи та масштабування моделей довгострокового інфраструктурного аутсорсингу непрофільних функцій лікарень;

- наукові підходи до диференціації фінансування ЗОЗ, які передбачають використання не лише коштів НСЗУ в рамках гарантованих пакетів надання медичної допомоги, а й залучення інструментів добровільного медичного страхування (ДМС) та програм цільового співфінансування;

- напрями інституційних зрушень у структурі витрат ринку медичних

послуг, спричинених процесом автономізації закладів охорони здоров'я (трансформації у КНП).

Отже, основні наукові положення, результати і висновки дисертаційної роботи мають істотну новизну, достатню обґрунтовані та достовірні.

**Практичне значення результатів дослідження.** Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання наведених у дисертації пропозицій для подальшого забезпечення збалансованого розвитку ринку медичних послуг національної економіки, а також підвищення ефективності функціонування системи охорони здоров'я України.

Так результати дисертаційного дослідження доведені до рівня конкретних методичних і практичних рекомендацій апробовані та використані у практичній діяльності: Департаменту охорони здоров'я Тернопільської військової обласної державної адміністрації (довідка № 2960/28-01 від 15.05.2026), КНП «Тернопільський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Тернопільської Обласної Ради (довідка № 32 від 15.05.2026) та ТОВ «КЛІНІКА ЗДОРОВ'Я ТЕРНОПІЛЬ» (довідка №15 від 08.05.2026).

Практична значимість дослідження підтверджується використанням отриманих результатів у навчальному процесі при розробленні та викладанні професійно орієнтованих дисциплін для підготовки здобувачів на другому (магістерському) рівні вищої освіти галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 073 «Менеджмент» та галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» (довідка № 126-26/1158 від 12.05. 2026).

**Повнота відображення наукових положень дисертаційної роботи в опублікованих автором працях.** Теоретико-прикладні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи повною мірою знайшли відображення у 16-ти наукових працях загальним обсягом 5,47 д.а. (з яких особисто авторці належить 4,22 д.а.), у тому числі: 1 параграф у колективній монографії у співавторстві, 1 стаття у науковому періодичному виданні, який індексується в наукометричній базі Scopus, 4 статті у наукових фахових виданнях України (2

з них одноосібні) та 10 наукових публікацій апробаційного характеру.

Профіль видань та зміст наукових праць відповідають встановленим вимогам щодо повноти висвітлення отриманих результатів дисертаційної роботи на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки. Опубліковані праці повністю охоплюють зміст дисертації та послідовно відображають етапи її підготовки: теоретичне осмислення проблеми, формування методологічних засад, аналітичний блок та практичне впровадження.

**Дискусійні положення та зауваження до дисертації.** Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, її наукову новизну, теоретичну та практичну цінність, варто відзначити наявність деяких зауважень і дискусійних положень, зокрема:

1. Серед методологічно значущих особливостей ринку медичних послуг на рис. 1.6. (с. 68) авторка наводить блок «Специфічний характер попиту», у якому серед наведених факторів впливу доцільно було би виділити позицію «Інституційна та регуляторна зумовленість попиту». Адже у сфері охорони здоров'я держава може цілеспрямовано формувати попит через: обов'язкову вакцинацію; профілактичні огляди; скринінгові програми; диспансеризацію окремих груп населення; державні програми раннього виявлення захворювань; інформаційні кампанії щодо громадського здоров'я тощо.

2. У табл. 1.5 (с. 69-70) дисертанткою виокремлені аналітичні параметри дослідження ринку медичних послуг за різними методологічними підходами, проте, не усе те, що наводить авторка можна назвати аналітичними параметрами. Більшість із наведеного у таблиці - аналітичні аспекти дослідження, об'єкти аналізу чи фактори впливу.

3. У дисертації задекларовано проведення аналізу доступності медичної допомоги за рівнями, зонами покриття та інфраструктурною логістикою (с. 144). Водночас представлений у роботі аналіз логістичної інфраструктури переважно зосереджений на оцінюванні територіальної доступності закладів охорони здоров'я та стану дорожньої мережі. Оскільки поняття логістичної

інфраструктури є ширшим і охоплює також транспортне забезпечення, організацію постачання медичних ресурсів, управління запасами, інформаційно-логістичні системи, маршрутизацію пацієнтів, логістику медичних відходів та ін., доцільно було б розширити межі аналізу відповідно до сучасного розуміння логістичної інфраструктури у сфері охорони здоров'я.

4. У дисертації (с. 55) авторка наголошує, що медична послуга не є «звичайним сервісним продуктом». Доцільно було б уточнити зміст поняття «звичайний сервісний продукт», з яким авторка проводить порівняння. Відсутність такої дефініції дещо ускладнює сприйняття аргументації та знижує аналітичну чіткість висновку щодо такої специфіки медичних послуг.

5. У дисертації проведено SWOT-аналіз ринку медичних послуг України (с. 173). Доцільним було б доповнити дослідження і PESTEL-аналізом, який дозволяє комплексно оцінити вплив політичних, економічних, соціальних, технологічних, екологічних та правових чинників на формування і розвиток ринку медичних послуг. Застосування цього інструменту сприяло б виявленню та більш глибокому аналізу факторів зовнішнього середовища, що визначають сучасні тенденції функціонування ринку медичних послуг України та перспективи його розвитку.

Проте, вищезазначені зауваження не знижують загальної високої оцінки дисертаційної роботи та не применшують наукового та практичного значення результатів рецензованого дослідження.

**Загальний висновок про дисертаційну роботу.** Дисертація Кудим Ольги Вікторівни на тему: «Формування та розвиток ринку медичних послуг національної економіки» є завершеним самостійним науковим дослідженням, виконана на високому науково-теоретичному рівні, містить науково обґрунтовані результати, які характеризуються науковою новизною та мають теоретичну і практичну цінність.

Дисертаційна робота за своїм змістом відповідає спеціальності 051 – Економіка галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки, вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у

зкладах вищої освіти (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами і доповненнями від 08.04.2025 р. № 426), Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка Кудим Ольга Вікторівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки.

**Рецензент:**

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту,

публічного управління та персоналу

Західноукраїнського національного університету

**Наталія КОТИС**

